

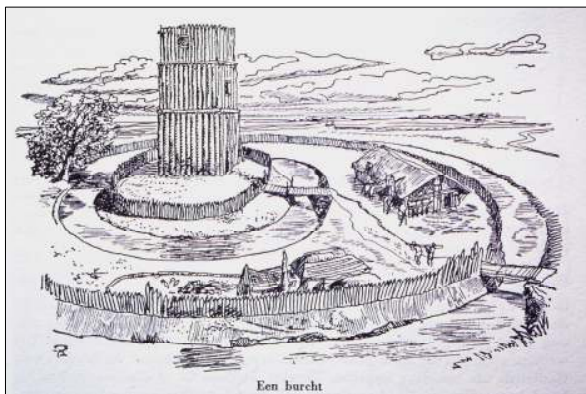
Kastelen in de omgeving van Schipluiden, archeologieles voor de basisscholen in Midden-Delfland, de Ark, 17 febr. 2017 *Jacques Moerman, Museum Het Tramstation*

Het is bekend dat bijvoorbeeld in Gelderland en Limburg nog altijd veel kastelen zijn te zien. Minder bekend is dat er ook in de buurt van Schipluiden adellijke huizen hebben gestaan. Ze zijn allemaal verdwenen. Wel is een aantal kastelen in de omgeving in de afgelopen vijftig jaar door archeologen opgegraven. Het doel van deze les is om de ontwikkeling van kastelen te laten zien. Ook bekijken we een aantal opgravingen. Ten slotte laten we iets zien van de restauratie van aardewerk, dat uit een kasteelgracht is gekomen.

1. Wat weten jullie met elkaar van kastelen?

Het oudste type kasteel is een mottekasteel. Een motte is een heuvel van vier tot zes meter hoog. De kasteelbouw begon rond 1100 met een houten toren op een heuvel of motte. In de dertiende eeuw bouwde men stenen torens op een heuvel. De toren werd op de vaste grond gebouwd. Daarna legde men de gracht aan en wierp men de grond tegen de toren.

2. Waarom bouwde men zo'n stenen toren niet op de heuvel?

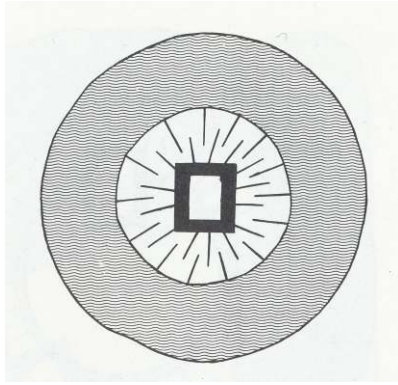

3. De stenen die men voor de bouw van de oudste kastelen gebruikte, noemt men kloostermoppen. Hoe groter de kloostermop hoe ouder. Wat zijn de maten van het meegebrachte voorbeeld?

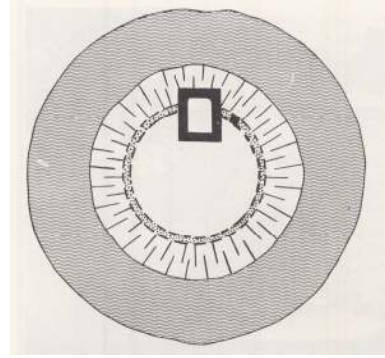
Lengte cm, breedte cm, hoogte cm.

4. Wat valt je aan de maten op?

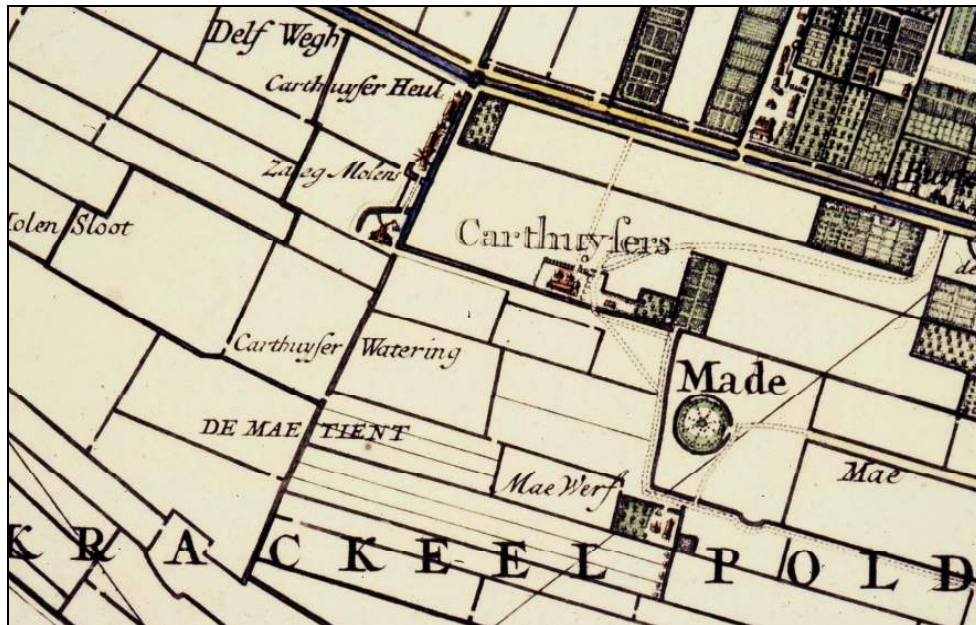
Op de volgende bladzijde zie je twee plattegronden van kasteeltjes die bij Vlaardingen hebben gestaan. Op de een staat de toren in het midden op een opgeworpen heuvel (kasteel Holy). Op de andere (de Joffer Aechtenwoning) bevindt de toren zich aan de rand van de heuvel. Je ziet hier ook een ringmuur. In de loop van de dertiende eeuw kwamen er binnen de ringmuur meer gebouwen te staan. Dit is ook het geval geweest bij kasteel Made in Delft. De heuvel van Made is nog goed te zien op een oude kaart. De boerderij bij het kasteel zorgde voor de eerste levensbehoeften van de kasteelbewoners, zoals graan, melk, boter, kaas en eieren.

Plattegrond van kasteel Holy

Plattegrond Joffer Achtenwoning

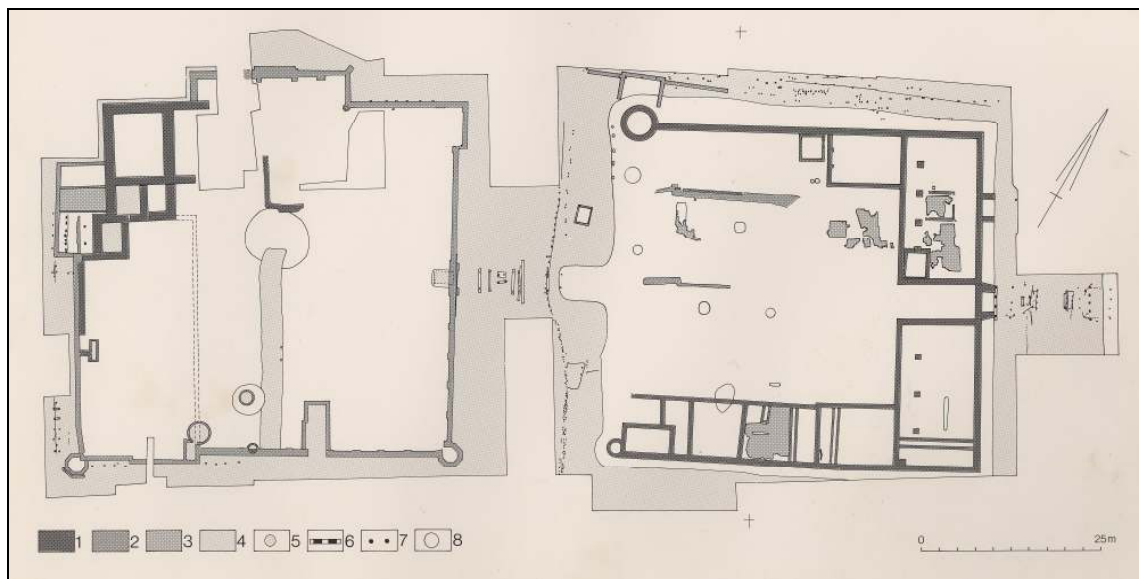

Zie de heuvel van kasteel Made. Eronder ligt de boerderij Maewerf die bij het kasteel hoorde. Vlakbij heeft het klooster van de Carthuysers gestaan. Het laatste voorbeeld van een mottekasteel is Huis te Dorp bij Schipluiden geweest.

Huis te Dorp

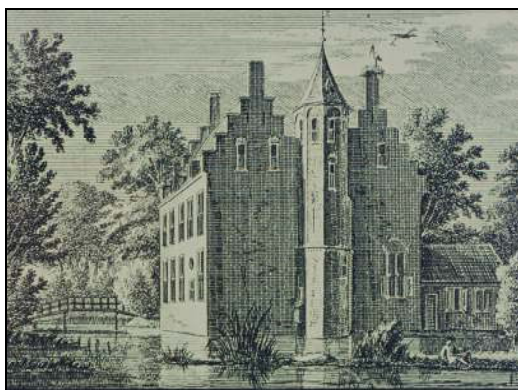
Het werd erg vol op de heuvel. Daarom ging met na 1300 kastelen niet meer op een motte bouwen, maar gewoon op het bestaande grondniveau. Een brede gracht moest het adellijke huis tegen vijanden beschermen. Bekende voorbeelden zijn kasteel Altena bij Delft en de Keenenburg in Schipluiden. Beide kastelen hadden een voorburch, die de functie van de boerderij had overgenomen. Hier woonde het personeel en werden de paarden gestald.

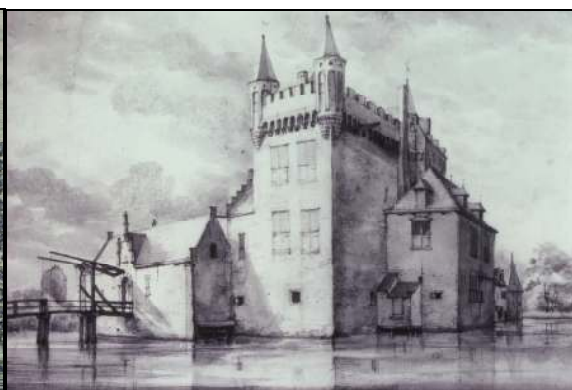
De hoofdburcht van de Keenenburg

De voorburcht van de Keenenburg

5. Hoe groot waren de eilanden van de hoofdburcht (... x ... meter) en de voorburcht van de Keenenburg (... x ...).

Hoofdburcht van kasteel Altena

Hoofdburcht van kasteel Keenenburg

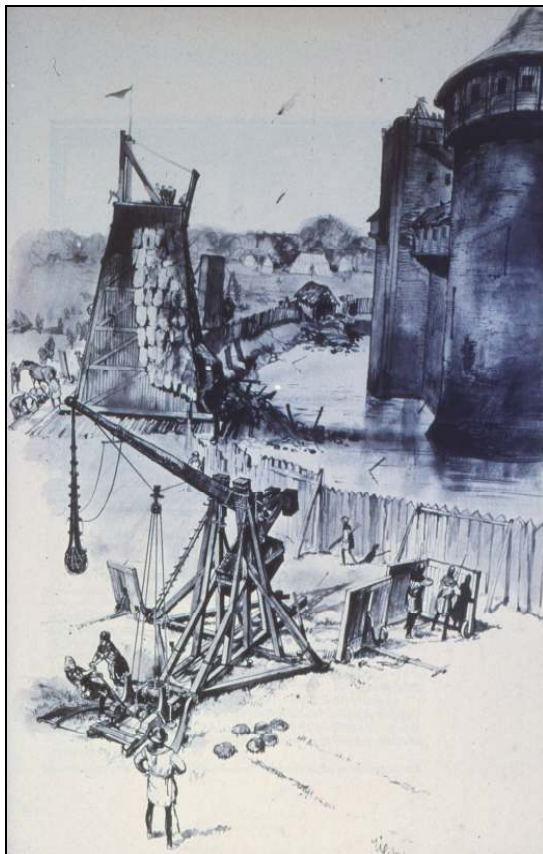
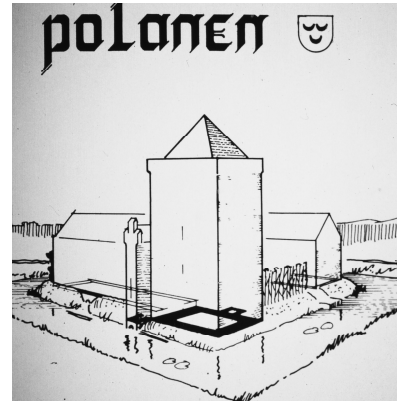
In de grachten van beide kastelen is veel vondstmateriaal gevonden. Meestal gaat het om scherven van potten en pannen. Je kunt de scherven sorteren en daarna gaan kijken of stukken bij elkaar passen. Je lijmt ze, vul met gips de ontbrekende stukken in, verf deze in de kleuren van de rest en..... je krijgt weer 'hele' voorwerpen. Zie de twee voorbeelden hieronder.

Links: een Westerwaldkan, 16 stukken, het oor is er bijgemaakt
Midden: Chinees porselein, dat niet met gips is aangevuld
Rechts: Een vetvanger, zie het toegevoegde (donkere) stuk

Kasteel Polanen bij Monster is belegerd geweest. De graaf van Holland was boos op de heer van Polanen, omdat hij hem niet steunde. In de gracht van het kasteel zijn grote brokken steen teruggevonden, die met een blijde, dat is een werpgeschut, zijn afgeschoten. Hieronder zie je enkele stenen en twee afbeeldingen van een blijde.

Opdracht handvaardigheid (niet verplicht, maar wel leuk): Maak een blijde.

Na de verwoesting van kasteel Polanen stuurde de graaf werklieden naar de resten van dit kasteel. Ze moesten de grote stenen uit de gracht halen, zodat ze bij andere belegeringen opnieuw gebruikt konden worden.

6. Hebben de werklieden hun werk goed gedaan?

.....

7. Waarom was Polanen geen mottekasteel?